



EURO PARA BİRİMİ VE ALMANYA EKONOMİSİNE ETKİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME EURO CURRENCY AND AN EXAMINATION OF THEIR EFFECTS ON THE ECONOMY OF GERMANY

Yılmaz AYDIN*

*What is good for Germany is also good for Europe.
Angela Merkel, September 11, 2014*

*Das Gras wächst nicht schneller, wenn man daran zieht.
Afrikanisches Sprichwort - aktaran Renate Ohr*

Öz

Bu çalışmada Avrupa ortak para biriminin uygulamasının Almanya ekonomisi açısından sonuçları tartışılmaktadır. 1999 yılında kaydi para olarak kullanılmaya başlanan Euro 2002 yılından itibaren tedavüle çıkmıştır. Parasal birlik ve para alanları, üye ülkelerin ulusal para birimini ve para politikalarını kullanımı terk ederek, aynı para biriminin kullanılmasını sağlayan antlaşmalardır. Parasal birliğin tüm ülkeler açısından sağladığı en önemli avantajın işlem maliyetini düşürmek olduğu söylenebilir. Optimal para alanı teorisi, para birliğinin etkileri için, daha doğru bir ifadeyle para birliğine katılmanın fayda ve maliyet analizi için gerekli teorik temelleri sunmaktadır. Almanya'nın parasal birlik içinde bulunmasının fayda ve maliyetleri incelendiğinde; başlangıç aşamasında genellikle olumsuz sonuçlar görülmekle birlikte daha sonraki dönemlerde olumlu sonuçların ortaya çıktığı saptanmaktadır. Ayrıca Almanya'nın, ayrı para birimine sahip olması, yani "Alman Markı Senaryosu" ile Euro üyeliğinin tahmini sonuçlarının karşılaştırıldığı ekonometrik çalışmalarda Euro sisteminde kalmanın Almanya ekonomisi için daha avantajlı sonuçlar doğuracağı tahmin edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Para Birliği, Optimal Para Alanı, Almanya Ekonomisi.

Abstract

In this study, the results of the implementation of the European common currency in terms of the German economy are discussed. The Euro was put into circulation in 1999 and started to be used as banknotes and coin on 1 January 2002. Monetary union and monetary areas are the agreements that make use of the same currency by abandoning the use of national currencies and monetary policies of the member countries. It can be said that the most important advantage of the monetary union for all countries is to reduce the transaction cost. Optimal currency area theory provides the theoretical foundations for the effects of monetary union, more precisely for the benefit and cost analysis of joining the monetary union. An analysis of the benefits and costs of Germany being included in the monetary union; although negative results are observed in the initial phase, positive results are observed in the later periods. Moreover, the econometric studies show that the Euro Union will have favorable results for the German economy.

Keywords: European Monetary Union, Optimal Currency Area, German Economy.

GİRİŞ

Avrupa'da parasal birliğin temelleri Maastricht antlaşmasıyla atılmıştır. Şansölye Helmut Kohl ve Devlet Başkanı François Mitterrand öncülüğünde yürütülen çalışmalar sonucunda Hollanda'nın Maastricht kentinde 7 Şubat 1992 yılında 12 ülkenin Dışişleri ve Maliye Bakanları'nın katılımıyla gerçekleşen toplantıda 1957 yılında kurulan Avrupa Ekonomi Topluluğu, Avrupa Birliği adını almış ve Euro para birliğine geçişin kriterleri belirlenmiştir. Maastricht antlaşmasına göre 1999 yılında Avrupa Merkez Bankası kurulacak ve 2002 yılında da ortak para birimi Euro banknot ve madeni para olarak dolaşıma girecektir. Euro 1999 ve 2002 arasında hesap birimi olarak her ülkenin kendi ulusal parası ile birlikte kaydi para olarak kullanılmıştır. Euro para birimine geçiş sürecinde her ülkede olduğu gibi Almanya'da da yeni dönemin avantaj ve dezavantajları tartışıldı. Almanya'da akademik çevrede ortak para birimine geçişin sakıncaları üzerinde durulmuş ve Euro-Birliği'nin istikrarlı olmayacağı görüşleri savunulmuştur. Göttingen Üniversitesi'nde İktisat Politikası anabilim dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Renate Ohr tarafından 1992 yılının Haziran ayında Almanca ve İngilizce olarak kaleme alınan ve Frankfurter Allgemeine Zeitung'da yayımlanan manifesto The monetary resolutions of Maastricht: A danger for Europe başlığını taşıyordu. Manifesto, aralarında Prof. Manfred Neuman, Prof. Herbert Giersch gibi önemli iktisatçıların da bulunduğu 60 iktisat

* Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, İİSBF Ekonomi Bölümü



profesörünün imzasını taşıyordu. Euro karşıtları, Para Birliği için gerekli koşulun ülkelerin iktisadi yapılarının uyumluluğu olduğunu belirtiyor ve bu sağlanmadan tek para kullanımının tehlikelerine dikkat çekiyorlardı. Alman akademisyenlere göre para birliğinde yer alan iktisaden zayıf bazı ülkeler, dış ticarete rekabete uzun süre dayanamayacakları için transfer ödemelerine ihtiyaç duyacaklardır. 1990'lı yıllarda bu tartışmalar devam ederken 1998 yılında Euro karşıtı iktisatçılar yeni bir manifesto yayımladılar. Para Birliği'ne geçiş tarihini ertelemeyi amaçlayan bu bildiri ise 160 profesörün imzasını taşıyordu. Bu çalışmada, Para Birliği'ne ilişkin teorik ve tarihsel arka plan açıklandıktan sonra, ortak para birimi Euro kullanımının Almanya ekonomisi için avantaj ve dezavantajları tartışılmaktadır. İlk bölümde parasal birlikler ve Optimum Para Alanı teorisi açıklandıktan sonra ikinci bölümde Euro Sistemi'nde para politikasının işleyişine ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Para Birliği'nin Almanya ekonomisine etkilerinin tartışıldığı üçüncü bölümü genel bir değerlendirmenin yapıldığı sonuç bölümü izlemektedir.

1. PARASAL BİRLİKLER VE OPTİMUM PARA ALANI

Ülkeler arasında iktisadi birliklerin çeşitli türleri ve dereceleri İktisadi Birleşmeler Teorisi ile açıklanmaktadır. İktisadi birleşmeler, derecesine göre Tercihli Ticaret Anlaşmaları, Serbest Ticaret Bölgesi, Gümrük Birliği, Ortak Pazar ve İktisadi Birlik şeklinde sıralanabilir. İktisadi birleşme türlerinin en ileri aşaması, üye ülkeler arasında mal ve hizmetler ile emek ve sermaye gibi üretim faktörlerinin serbest dolaşımının ötesinde ekonomik, mali ve para politikasının da koordinasyonunu gerektirir. İktisadi birliğin bir diğer şekli de "parasal birlik"tir (monetary union). Parasal birlik, iktisadi birlik ile kıyaslandığında daha dar kapsamlı bir birleşme türüdür. İktisadi birlik kurmayı amaçlayan AB ülkelerinin bu doğrultuda daha hızlı bir yol almak için aynı zamanda parasal birlik kurdukları söylenebilir (Seyidoğlu, 2003, 204-205).

Uluslararası para sistemi, tarihsel olarak incelendiğinde Altın Standardı Dönemi, Bretton Woods Sistemi, Gündümlü Dalgalanma ve Avrupa Para Sistemi şeklinde uygulama alanları bulmuştur. 1880'lerde başlayıp 1930'lu yıllara kadar devam eden Altın Standardı, bir ülkenin parasının miktarını ve artış oranını düzenleyen bir ulusal standart olarak tanımlanabilir. Uygulamaya göre bir ülkenin parasının değeri, diğer ülkelerin parasının değeri cinsinden belirleniyordu. Her ülke parasının değerinin altın cinsinden belirlenmesiyle iki para birimi arasındaki döviz kuru hesaplanıyordu. Her ülke ulusal parasını altına bağlayınca tüm ulusal paralar otomatik biçimde sabit kurlarla birbirlerine bağlanmaktadır. Döviz kurlarının sabit olduğu sistem dünyadaki fiyat düzeylerinin birlikte hareket etmesini sağlayacak bir mekanizmaya sahiptir. Böylece ülkeler arasındaki fiyatlar eşitleniyordu (Mumcu, 2011). Açık sermaye piyasası ile sabit döviz kuru sayesinde varlığını sürdürebilen ve bağımsız bir para politikası izlenmesinin önemsenmediği altın standardı, iki savaş arası dönemde yıkılmıştır. Çünkü bu dönemde para politikası tam istihdamı sağlamak amacıyla kullanılmıştır. İki savaş arasında kısa ömürlü buhran döneminin ardından Bretton Woods Sistemi'ne geçilmiştir (Aydın, 2014, 7).

İkinci Dünya savaşı sonrasında uygulamaya konulan Bretton Woods sistemi, üye ülkelerden her birinin kendi parasının değerini dolar cinsinden belirlemesini öngörüyordu. ABD doları sistemde anahtar para konumundaydı ve 1 \$ = 1/35 ons altına eşit bir değerle tanımlanmıştı. Her para biriminin tanımlanmış bir altın değeri olduğundan, tüm para birimleri sabit döviz kuru sistemiyle birbiriyle bağlantılı idiler. Bretton Woods sisteminin sona ermesinden sonra 1970'li yılların başında uygulamaya konulan döviz kuru sistemi genellikle dalgalanan döviz kuru sistemi olarak adlandırılmaktadır. Döviz kurlarının sadece arz ve talebe göre serbest piyasada belirlenmediği, merkez bankalarının zaman zaman döviz piyasalarına müdahale ettiği bu sistem için Gündümlü Dalgalanma tanımı da kullanılmaktadır. Uluslararası Para Sistemi'nin bir başka örneği Avrupa Para Sistemi Mart 1979'da yürürlüğe girdi ve Ocak 1999'da ortadan kalktı. Bu sistem, Bretton Woods sisteminin Avrupa için uygulanması olarak da yorumlanabilir. Avrupa Para Sistemi bir sabit döviz kuru sistemiydi ve Alman Markı Bretton Woods'da doların üstlendiği rolü üstlenmiştir. Sabit döviz kuru merkez bankası müdahaleleriyle korunmaya çalışılıyordu (Mumcu, 2011).

Avrupa'da parasal uyumun (monetäre Integration) sağlanması, ortak para alanı oluşturmak veya en azından sabit kur sistemine geçilmesi ile ilgili tartışmaların 2. Dünya Savaşı sonrasına kadar uzandığı görülmektedir. Bu tartışmaların sonunda 1972 yılında hazırlanan Werner Planı, ekonomik ve parasal birliğin kurulması için ilk önemli gelişme olarak görülebilir (Borchert, 1998, 321). Bu dönemde, 1972 yılında 'tüneldeki yılan' ('Schlange im Tunnel') adı verilen kur sistemi uygulamaya konmuştur. Topluluk üyelerinin kendi ulusal paraları arasındaki dalgalanmanın sınırlarının \pm % 2,25, buna karşılık üye ülkelerin paralarının dolara karşı daha geniş aralıkta \pm % 4,5 oranında dalgalanmaya bırakıldığı bu uygulama üye ülkelerin iktisat politikalarının koordinasyon eksikliği nedeniyle uzun sürmemiştir (Jarchow und Rühmann, 1997, 291-293). Ancak serbest dalgalanan döviz kuru istikrarsızlığı sabit kur sistemine geçiş konusunda yeni arayışları beraberinde getirmiştir. O dönemki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu üyeleri arasında sabit kur sisteminin daha katı bir uygulamasını öngören Avrupa Para Sistemi kurulmuştur (Richter, 1999: 78). 1979



yılında kurulan Avrupa Para Sistemi uygulamasının amacının 'Avrupa'da istikrarlı para bölgesi' ('stabile Währungszone in Europa') oluşturmak olduğu belirtilmiştir. Bu uygulama kapsamında Avrupa Para Birimi (European Currency Unit) ECU topluluk üyelerinin hesap birimi olarak kabul edilmiştir (Jarchow und Rühmann, 1997, 291-293). ECU, Avrupa Para Sistemi'nin diğer önemli bir kuruluşu olan Avrupa Parasal İşbirliği tarafından çıkartılıyordu. Avrupa Para Sistemi'nin dayandığı Döviz Kuru Mekanizması'na göre sisteme katılan her üye ülke parası sabit bir pariteden ECU'ya bağlanmıştır; ulusal para ile ECU arasındaki bu sabit fiyata 'merkezi kur' adı veriliyordu. Piyasada kurların merkezi kur (ECU paritesi) etrafındaki dalgalanma marjı önceleri toplam % 2,25 ile sınırlandırılmıştı, ancak 1993 yılı Ağustos ayında yaşanan döviz krizinden sonra bu oran \pm % 15'e çıkartılmıştır (Seyidoğlu, 2003, 540-541).

Parasal birlik ve para alanları, üye ülkelerin ulusal para birimini ve para politikalarını kullanımını terk ederek, aynı para biriminin kullanılmasını sağlayan antlaşmalardır. Daha genel bir ifadeyle, parasal birlik, döviz kurunun bölge içinde sabit olduğu ve kendi içinde ödemelerin (işlemlerin) sınırlandırılmadığı bölge olarak tanımlanabilir. Tam parasal birlik, para birliklerinin özel bir halidir. Tam parasal birliklerde, birlik içindeki diğer ülke para birimlerinin yerine geçen tek para birimi kullanılır. Bu tanım, parasal birlik tercihinin öncelikle kur garantisi sağlayan güvenli bölgeye dahil olma amacını taşıdığı anlamına gelmektedir. Eğer ekonomik birimler parasal birlik sayesinde döviz kurunun geleceğini doğru tahmin edebilirler ise ekonomik hayatta var olan belirsizliklerin önemli bir parçasını azaltmış olurlar. Böylece reel ve finansal sektördeki kurumların bölge içindeki entegrasyon dereceleri artar ve ölçek ekonomilerinden yararlanırlar (Bulut ve Demirel, 2012, 180).

Parasal birliğin gerçekleşmesi belirli koşullara bağlıdır. Buna göre, öncelikle birlik üyesi ülkeler arasında döviz kuru birliği sağlanmalı ve sonra aşamalı olarak tek para kullanımına geçilmelidir. Üye ülkeler arasında para ve maliye politikaları arasında eş güdüm sağlanmalıdır. Son olarak ortak Merkez Bankası kurulmalı ve birliğin para politikası Merkez bankası'nın kontrolünde olmalıdır. Ancak temel sıkıntı, bu koşulların birlik üyesi ülkeler için optimal durumu sağlayıp sağlamayacağı ile ilgilidir. Örneğin Avrupa Merkez Bankası (AMB) tarafından belirlenen tek faiz oranı, Almanya için olumlu iken bazı devletler için uygun olmayabilir. Başka bir deyişle, ortak para politikası uygulamaları bazı bölgeler için olumlu diğerleri için olumsuz sonuçlara yol açabilir. Benzer biçimde ortak para kullanımı, cari açık sorunu karşısında kura müdahale edilemediği için bir takım maliyetlerin ortaya çıkmasına sebep olabilir (Bulut ve Demirel, 2012, 184).

Esnek kur sisteminde döviz kurundaki değişimler, cari işlemler dengesi üzerinde düzeltici bir etkiye sahiptir. İktisadi büyüme oranları birbirinden oldukça farklı ülkeler söz konusu ise dış ticarete iktisadi olarak daha güçlü ülkenin ihracatı ithalatına kıyasla daha fazla artarken bu ülkenin para birimi de değer kazanacaktır. Para birimi değerlendirilen ülkenin ithalatı artar, ihracatı ise yabancı ülke için daha pahalı hale gelir. Büyüme performansı daha güçlü ülkede böylece cari işlem hesabı fazla verir. Buna karşılık ekonomisi zayıf ülkenin parasının değeri düşer ve böylece ihraç malları yabancı ülkeler için daha cazip hale gelirken ithalat azalır. Sonuç olarak döviz kurundaki değişim, ekonomisi görece zayıf ülkeye dış ticarete rekabet gücünü kazandırır ve dış ticaret dengesinin yeniden kurulmasını sağlar. Ortak para birimi kullanımının başlaması ile birlikte ülkeler, asimetrik şoklara karşı döviz kuru değişimi sayesinde reaksiyon gösterme yeteneklerini kaybederler. Potansiyel refah kaybı anlamına gelen bu durum belirli koşullar altında önlenebilir. 1960'lı yıllarda geliştirilen Optimal Para Alanı teorisi, para birliğinde refah artışı ve iktisadi gelişmeyi sürekli kılacak olan piyasa istikrarının gerçekleşmesi için mevcut olması gereken koşulları tanımlamaktadır. Mundell, ulusal para biriminden vazgeçip ortak para kullanılması için üretim faktörleri mobilitesi, özellikle işgücü mobilitesinin önemini vurgulamaktadır (Adam ve Mayer, 2014, 213).

Optimal para alanı veya optimum para alanı teorisi (optimum currency area), ilk defa R. A. Mundell tarafından 1961 yılında kaleme alınan Bir Optimum Para Alanları Teorisi adını taşıyan makale ile gündeme gelmiştir. Mundell, bu makalesinde bir para birliğinin optimum para alanı olabilmesi için işgücü mobilitesinin gerekli olduğunu belirtmektedir (Mundell, 1961). Mundell ile birlikte McKinnon ve Kenen tarafından geliştirilen teori, herhangi bir bölgede oluşturulan parasal birliğin fayda ve zararlarını analiz eder. Bu yaklaşımın çıkış noktası, simetrik şoklara maruz kalan ya da simetrik şokların absorbe edilmesi için mekanizmalara sahip ülke ya da bölgelerin ortak para uygulamalarının 'optimal' olmasıdır (Yüceol, 2004, 3).

Optimal para alanı teorisi, para birliğinin etkileri için, daha doğru bir ifadeyle para birliğine katılmanın fayda ve maliyet analizi için gerekli teorik temelleri sunmaktadır. Optimal para alanı teorisi kapsamında, para birliğinin dolaysız avantajları öncelikle mikro ekonomik açıdan değerlendirilir. Bunlar arasında ön plana çıkan konuların başında işlem maliyetlerinin elimine edilmesi, döviz kuru risklerinin ve değişkenliğinin azaltılması (Verringerung des Wechselkursrisikos und der -Volatilität), fiyatların şeffaflığına bağlı olarak rekabetin artması gelmektedir. Bu avantajların, dış ticaret, büyüme ve istihdam üzerinde dolaylı



biçimde etkileri bulunmaktadır. İşlem maliyetlerinin ve belirsizliğin azalması, dış ticaret hacmi ve uluslararası yatırımları genişleterek sermaye ve kaynakların etkin dağılımına olanak sağlar. Bu avantajlara karşılık, para birliği üye ülkeler için bazı maliyetleri de beraberinde getirir. Bunların başında, para ve döviz kuru politikasının makroekonomik şoklar karşısında istikrar politikası aracı olarak etkisini kaybetmesi gelmektedir. Optimal para alanı teorisi, bu maliyetlerin, bir para birliğinde yer alan ülkelerin etkilendiği şokların simetrik, ücret ve fiyat esnekliğinin yüksek ve benzer şekilde emek ve sermaye faktörlerinin hareketli olması ölçüsünde düşük olacağını ileri sürmektedir (Beer, 2011, 23-24).

Özetle, optimum para alanı, ortak para birimi kullanmanın avantajlarının maliyete kıyasla daha fazla olduğu bir parasal birliktir. Başka bir deyişle, tek bir para biriminin en büyük ekonomik etkiyi, yani kazancı sağladığı ekonomik alandır. Bu yaklaşım belirli sınırlar içinde kalan bir bölgede sabit kur sisteminin veya ortak tek bir para biriminin kullanılmasını esas almaktadır (Svrtinov vd., 2014, 58).

2. EURO SİSTEMİNDE PARA POLİTİKASININ İŞLEYİŞİ

Euro sistemi veya Euro alanı, bir ekonomik ve parasal birlik alanıdır. Benzer parasal birlik oluşumları ile kıyaslandığında Euro alanı, yalnızca ortak para biriminin kullanıldığı ve ortak para politikasının geçerli olduğu parasal birlik alanı değil, ayrıca üye ülkeler arasında makroekonomi politikalarını koordine ederek ve yakınlaştırarak, ekonomi politikaları arasında uyum sağlama yönünde oldukça ileri bir ekonomik birliktir (Akçay, 2006, 3).

1992 yılının Şubat ayında imzalanan Maastricht anlaşması ile Avrupa Ekonomik ve Para Birliği kurulmuştur. Maastricht Antlaşması kapsamında ekonomik ve parasal birliğin son aşamasında Avrupa Merkez Bankası'nın kurulması öngörülmüştür. 1998 yılında kurulan Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) en önemli amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Ancak bu hedefin ihlal edilmemesi koşulu ile Birliğin genel iktisat politikalarını desteklemek de AMB'nin amaçları arasında yer almaktadır. AMB'nin görevleri arasında ise banknot ve madeni para miktarının belirlenmesi, ortak para politikasının uygulanması, döviz piyasasını düzenlenmesi vb. ön plana çıkmaktadır (Jarchow, 1998, 326-327). Başka bir deyişle, temel hedefi fiyat istikrarının korunması olmakla birlikte, üye ülkelerin genel anlamda iktisat politikalarını desteklemek de AMB'nin görevleri arasında yer almaktadır (Adam ve Mayer, 2014: 69). Euro para biriminin son derece istikrarlı bir seyir izlediği söylenebilir. Kur istikrarı, uzun dönemde yatırım kararları ve büyüme perspektifi açısından son derece önemli bir faktördür. Bu anlamda istikrarlı bir Euro para birimi AB ülkelerinin ekonomileri için önemli avantajları beraberinde getirmektedir. Almanya için de aynı olumlu etkilerin sözü konusu olduğu görülmektedir. Alman para birimi Mark tarihsel olarak istikrarlı olmasıyla bilinir. Almanya, 1999 yılında para ve kur politikası konusunda sorumluluğu tamamen AMB'ye bırakmıştır. Bu tarihten itibaren AMB, son derece heterojen bir iktisadi bölgeyi kapsayan faiz kararları almak zorunda kalmıştır. 1 Ocak 1999 yılında elektronik biçimde kullanılmaya başlanan Euro 1 Ocak 2002'de kâğıt para ve ufaklıkların dolaşıma girmesi ile fiilen eski paraların yerini almaya başlamıştır (Mumcu, 2011, 111). Avrupa Birliği (AB), Euro'nun üye ülkeler arasında fiyat karşılaştırmasını kolaylaştırması, işlem maliyetlerini azaltması, döviz kuru belirsizliğini ortadan kaldırma vb. yanında uluslararası para birimi olmasını da hedeflemiştir. Euro Bölgesi'ne dahil olan ülkeler, Euro sisteminin bir parçası olmak zorundadır. Bu sistemde, AMB ve ülkelerin merkez bankaları, hükümetlerinden ve AB organlarından talimat almazlar. Euro bölgesinde yer alan ülkeler, AMB'den bağımsız para politikası uygulayamazlar (Akçay, 2006, 13).

Avrupa Merkez Bankası ve AB üyesi ülkelerin ulusal merkez bankaları birlikte Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'ni oluşturur. Avrupa Merkez Bankası ve Euro kullanan tüm ülkelerin merkez bankaları birlikte Euro sistem'i temsil etmektedir. Başka bir ifade ile Avrupa Birliği üyesi olan ancak parasal birlik dışında kalan ülkeler Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'ne dahil iken Euro sistem Avrupa Merkez Bankası ile sadece parasal birlik içinde yer alan ülkelerin merkez bankalarını kapsamaktadır. Temel amacı fiyat istikrarının sağlamak olan Euro sistem, açık piyasa işlemleri, devamlı kolaylıklar ve zorunlu karşılık oranı olmak üzere başlıca üç tür para politikası aracına sahiptir (Adam ve Mayer, 2014: 218). Bu sistemde, AMB ve ülkelerin merkez bankaları, hükümetlerinden ve AB organlarından talimat almazlar. Euro bölgesinde yer alan ülkeler, AMB'den bağımsız para politikası uygulayamazlar (Akçay, 2006: 13). AMB'nin kurumsal bağımsızlığı Maastricht Antlaşması ile belirlenmiştir. Buna göre, AMB karar organları, üye ülkelerin hükümetlerinden veya herhangi bir kuruluştan talimat almaz. Maastricht Antlaşması kapsamında, ayrıca, topluluk kurum ve organları ile üye ülkelerin hükümetleri AMB'nin karar organlarını hiçbir şekilde etkilemeyeceklerini taahhüt ederler (Altuntaş, 2012, 80).

AMB, tüm üye ülkeler için likiditenin son kaynağı anlamında para arzını kontrol eden tek kurumdur. Belirli kriterleri yerine getiren ticari bankalara gerekli teminatı sağladıkları takdirde kredi veren AMB, kamu borçlanma senetleri, döviz veya diğer finansal varlıkları doğrudan ilgili piyasadan da satın alabilir. Avrupa parasal birliğinin dayandığı temel yapı tek para ve tek piyasa anlayışına dayanır. Tek para



birliğin gerekliliği imkansız üçleme¹ (trilemma veya impossible trinity) hipotezine bağlı kalınarak iki temel argümanla açıklanmıştır. Birincisi, Bretton Woods Sisteminin sona ermesinden sonra döviz kurlarındaki istikrarsızlığın uluslararası ticareti olumsuz etkilediği yönündeki genel bir kanaatin oluşmasıdır. Bu bağlamda, Optimal Para Alanları teorisine göre tek para birliği ile sağlanan kur istikrarı parasal birlik içerisindeki ticari bütünleşmenin derecesini arttıracaktır. İkincisi ise sermaye hareketlerinin tam serbestliği varsayımı altında tek para birliğine geçmeyip çapa kur sistemine devam edilmesi durumunda, artan sermaye hareketlerinin tıpkı 1992-1993 döneminde olduğu gibi üye ülkelerin makroekonomik istikrarını tehdit edebileceği endişesidir. İmkansız üçleme yaklaşımıyla bakıldığında sermaye hareketlerinin serbestlik derecesi arttığında çapa (veya sabit) kur sistemi altında para politikası bağımsızlığı azalmaktadır. Sermaye hareketlerinin serbestlik derecesinin artması, sabit kur sisteminin spekülasyon tehditlerine daha açık hale gelmesine yol açmaktadır ki, Avrupa bunun en somut örneğini 1992-1993 krizi döneminde yaşamıştı. Bu bağlamda, Euro bölgesinin gerekli olduğunu savunanlara göre tek para birliği, bu para birliği içerisinde yer alan ülkeler için imkansız üçleme problemini devre dışı bırakmaktadır. Çünkü Euro Bölgesinde Euro geçerli olan tek para birimidir ve parasal birlik dışındaki diğer ülke para birimlerine karşı tam esneklik. AMB Euro Bölgesinde tek merkez bankasıdır ve sabit kur sisteminden feragat edildiği için bağımsız para politikası² uygulayabilmektedir (Bulut ve Demirel, 2012, 215-217).

Avrupa'da parasal birlik konusundaki tartışmalar Maastricht kararlarının alınmasının hemen ardından başlamıştır. Akademik çevrede tartışmanın merkezinde Avrupa Birliği üyeleri veya para birliğine katılan ülkeler optimal para alanı koşullarını yerine getirip getirmediği yer almaktaydı. Parasal birlik taraftarları, gerekli kriterlerin büyük oranda sağlandığını ileri sürerken çok sayıda akademisyen ve politikacı bu koşulların söz konusu olmadığını savunuyorlardı (Adam ve Mayer, 2014: 214). Özellikle Almanya'da akademisyenler tarafından kaleme alınan ve manifesto olarak yayımlanan bildiride Euro para birimine geçiş için gerekli koşulların söz konusu olmadığı savunulmuştur. Bu anlamda, 1992 yılında iktisat politikası konusunda Almanya'nın önde gelen isimlerinden Prof. Renate Ohr tarafından kaleme alınan ve 60 Profesör tarafından imzalanan manifesto "The monetary resolutions of „Maastricht“: A danger for Europe" başlığı ile yayımlanmıştır. Yayımlanan manifestoda iktisadi olarak görece zayıf üye ülkelerin ortak para birimine geçilmesi ile birlikte uluslararası ticarete rekabet gücünün olumsuz yönde etkileneceği vurgulanmakta ve bunun ise işsizlik üzerinde olumsuz baskı yaratacağı ifade edilmektedir. 1990'lı yıllarda ortak para birimi kullanımının Almanya için fayda ve maliyet tartışmaları devam ederken 1998 yılında bu kez 160 iktisat profesörü tarafından imzalanan manifesto ortak para birimi uygulaması için çok erken olduğu uyarısı yapılmıştır. Euro para birimine geçmenin Avrupa için bir tehlike olduğu vurgulanan her iki manifestoda da iktisadi olarak önemli yapısal farklılıkların mevcut olması sebebiyle önemli oranda transfer harcamalarının gerekli olacağına dikkat çekilmiştir (Ohr, 2011, 1).

3. EURO VE ALMANYA EKONOMİSİ

Ortak para biriminin iktisadi olarak sağladığı avantajların başında işlem maliyetini³ azaltması gelmektedir. Prognose AG tarafından geliştirilen modelde⁴ Almanya'nın, ayrı para birimine sahip olması, yani "Alman Markı Senaryosu" ile Euro üyeliğinin tahmini sonuçları karşılaştırılmaktadır. Çalışmaya göre ayrı para biriminin özellikle işlem maliyetini arttıracığı görülmektedir. Alman şirketleri Alman Mark'ının yabancı paralar karşısında dalgalanmasına karşı kendilerini korumak zorunda kalacaklardı. Daha da önemlisi insanlar, ulusal paranın diğer para birimlerine dönüştürülmesi, farklı para birimlerinin bankalar arasında transfer işlemleri ve banka veya şirketlerde döviz cinsinden varlık ve yükümlülüklerin yönetimi

¹ Açık ekonomilerde en önemli sorunlardan biri, arzu edilen makroekonomik politikalar arasında tercih yapma zorunluluğudur. Bu sorun, imkansız üçleme veya trilemma hipotezi olarak adlandırılmaktadır (Obstfeld vd. 2004: 1). Bu yaklaşıma göre, bir ekonomide bağımsız para politikası, kur istikrarı ve sermaye hareketleri amaçlarından ancak ikisi gerçekleştirilebilir (Krugman ve Obstfeld, 2000: 712). Başka bir ifadeyle arzu edilen bu üç amacın birinden vazgeçilmelidir. Bu konuda ayrıntılı inceleme için bkz. (Aydın, 2014).

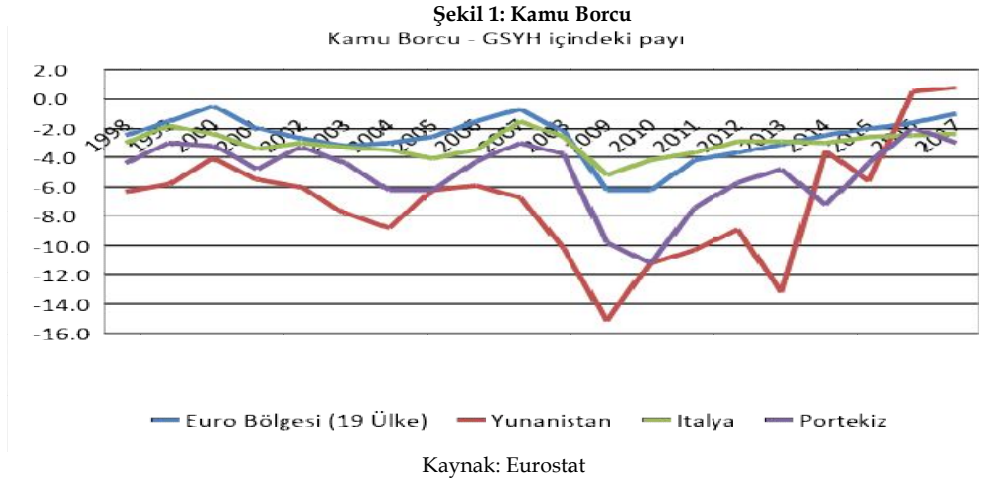
² İmkansız Üçleme Hipotezi, serbest ticaret ve faktör hareketlerinin varlığı altında bağımsız para politikası uygulamasının esnek kur sistemi koşullarında mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla tüm bu ifadelerin geçerli olabilmesinin koşulu Euro Bölgesinin bir politik birlik sağlamasını da gerektirmektedir. Ancak Euro Bölgesinin böyle bir yapının oldukça uzağında olduğu söylenebilir (Busch, 2010, 31-32).

³ İşlem maliyeti genel anlamda alışveriş sırasında katılan maliyet olarak tanımlanır. Örneğin, paranın en önemli işlevi değişim aracı (medium of exchange) olmasıdır. Paranın kullanılmadığı basit mübadele ekonomisinde malın mal ile takas edilebilmesi için alıcı ve satıcının isteklerinin karşılıklı çakışması gereklidir. Başka bir ifadeyle bir malın üreticisi, ancak kendi malını talep eden bir üretici bulduğunda mübadele gerçekleşebilir (Bagus, 2012, 14). Bu süreçte katılan maliyet, işlem maliyeti olarak adlandırılmaktadır. Paranın kullanılması bu maliyet türünü ortadan kaldırmaktadır.

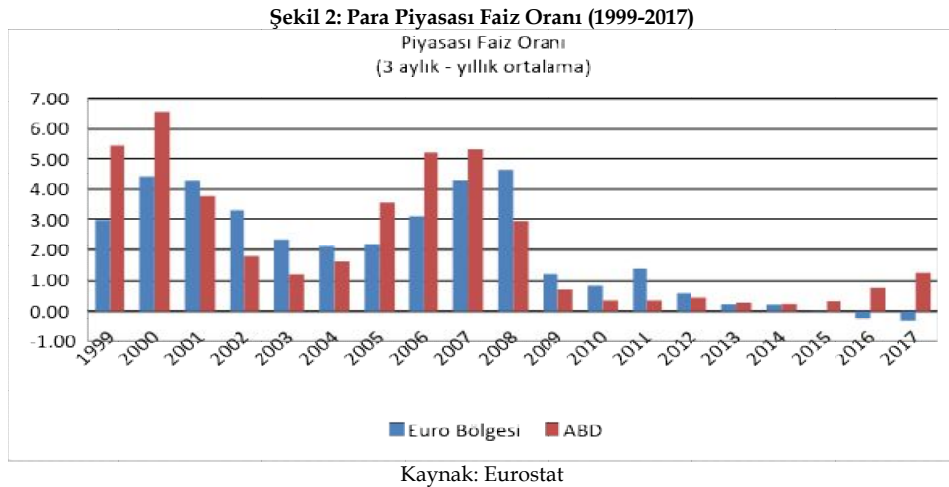
⁴ Belirli varsayımlar altında geliştirilen modele göre Almanya için iki farklı senaryo karşılaştırılmaktadır. Birinci senaryo, Almanya'nın Euro para birimi yerine, önceki dönemde olduğu gibi D-Mark kullanması, ikinci senaryo ise mevcut durumu, yani Euro para birimini kullanmayı sürdürmesi olarak tanımlanmış ve buna göre belirli makro ekonomik değişkenlerin gelecek değerleri tahmin edilmeye çalışılmıştır (Peterson, 2013).



için belirli bir maliyete katlanmak zorundadır. Bu anlamda, işlem maliyetinin yükseldiği varsayımı altında yıllık işlem maliyetinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın (GSYH) %0,5'ine eşit olacağı tahmin edilmektedir (Peterson, 2013, 3).



Euro para birimi, başta Güney Avrupa ülkeleri olmak üzere üye ülkelerde faiz oranlarını, devlet iç borçlanma senetlerine uygulanan faiz oranlarını düşürmüştür. Borçlanma araçları ihraç edenler, daha düşük faiz oranı ile borçlanma imkanına sahip olmuşlardır. Yatırımcılar, çevre ülkelerdeki yüksek getirili tahvilleri satın alarak fiyatlarını yükselttiler ve faiz oranlarını düşürdüler. Düşük faiz oranı sayesinde, bazı ülkeler borçlarını azaltmış ve bu konudaki Maastricht kriterlerini yerine getirmişlerdir. Yukarıda yer alan Şekil 1'de seçilmiş bazı Ülkelerle Euro bölgesi üyelerin kamu borçlarının GSYH oranının seyri görülmektedir. Buna göre Yunanistan'ın kamu borcunun GSYH'ye oranı önemli derecede iyileşme göstermiştir.



Güney ülkelerinde borçlanma maliyeti üzerinde olumlu sonuçlara yol açan faiz oranının düşmesinin iki temel sebebi olduğu söylenebilir. Enflasyon beklentilerindeki azalma ve risk priminin düşmesi. Enflasyon konusunda çok hassas davranmış ve başarılı bir geçmişe sahip olan Bundesbank'ın bu konudaki prestijini kısmen de olsa AMB'ye aktarmasının, bu ülkelerde beklenen enflasyon oranının düşmesinde önemli rol oynamıştır. Risk primi oranındaki azalma ise Almanya ve diğer bazı ülkelerin Güney ülkelere borçları konusunda güvence vermeleri açıklanabilir (Busch, 2010, 46-47). Şekil 2'de 1999-2017 döneminde Euro bölgesi piyasa faiz oranı ortalaması ile ABD faiz oranlarının seyri yer almaktadır. Söz konusu dönemde Euro bölgesi faiz oranı genelde ABD'ye kıyasla daha düşük düzeyde kalmıştır. Şekilde de görüldüğü üzere 2016 ve 2017 yıllarında Euro para birimi için negatif faiz söz konusudur.

Fiyat rekabeti için önemli göstergelerden biri de birim işçilik maliyetidir. Birim işçilik maliyetlerinin Almanya'da görece yüksek olması, diğer üye ülkeler ile dış ticarete rekabet gücünü zayıflatan etkenlerin başında yer almaktaydı. Euro para birliğinin kurulması ile birlikte bu durum tersine dönmüştür. Ortak para birimine geçişle birlikte Almanya'da ücretler istikrarlı seyrini korurken diğer üye ülkelerde ücret artışları



görülmüştür. Örneğin 1999 yılında birim işçilik maliyetleri için endeks 100 olarak kabul edildiğinde 2010 yılında Almanya'da ancak 105 seviyesine yükselirken, diğer üye ülkelerde yaklaşık 135 düzeyine kadar çıkmıştır. Ücretlerde görülen bu yakınsama ile birlikte Almanya'nın diğer üye ülkelerle dış ticaretinde artan rekabet gücü öncelikle ihracatın artmasını beraberinde getirmiştir. Ortak para birimi, başlangıçta Almanya için olumsuz sonuçlar doğurmuş olsa da böylece kısa süre sonra önemli avantajlar sağlamaya başlamıştır. Bu gelişmenin ortaya çıkması şu şekilde açıklanabilir: Ortak para birimi, Euro bölgesindeki (Euro-Zone) diğer ülkelerin uluslararası rekabet gücünün azalmasını ulusal paralarının değerini düşürmek suretiyle telafi etmelerini imkansız hale getirmiştir. Bu ülkeler açısından ihraç mallarının yurtdışında fiyatlarının azalması anlamına gelen böyle bir gelişme geçmiş dönemde sıkça başvurulan bir yöntem olarak benimsenmekteydi. Artık Almanya ile gerçekleştirilen dış ticarete yaşanan bu olumsuz gelişmenin bertaraf edilmesi ancak ücretlerin düşürülmesi ya da verimliliğin belirgin bir şekilde yükseltilmesi ile mümkün olabilecektir. Başka bir şekilde belirtmek gerekirse; birim işçilik maliyetlerinin istikrarlı seyretmesinden kaynaklı Almanya'nın karşılaştırmalı üstünlüğü tek taraflı alınan devalüasyon kararı ile telafi edilemez duruma gelmiştir (Busch, 2010: 31-32). Bu bağlamda Almanya ile Yunanistan karşılaştırıldığında dış ticarete Almanya'ya karşı rekabet gücünün artması için Yunanistan'da ücretler azalmalı ve/veya verimlilik artmalıdır. Verimliliğin artması arzu edilen bir durum olmasına karşın kısa sürede gerçekleşmesi kolay olmayan bir gelişmedir (Vogelsang, 2011, 15-16).

İşgücü maliyeti 1990'lı yılların ilk yarısında sadece Doğu Almanya'da değil Batı Almanya'da da önemli miktarda artmıştır. Bu durum, birim işçilik maliyetlerinin değişimi ile açıklanabilir. Aşağıda yer alan Şekil 3'de Almanya'nın Euro Bölgesi'ne dahil olan ülkelere kıyasla (Almanya hariç) nispi birim işçilik maliyetinin seyri yer almaktadır. 1990'lı yıllarda Euro bölgesi ülkelerinde birim maliyetler aynı düzeyde kalırken, Almanya'da yılda ortalama %2 oranında artış göstermiştir (Schröder, 2016, 86).

Şekil 3'e göre Almanya'da birim işçilik maliyetinin gelişimi Almanya'nın Euro Bölgesi'nin diğer üyelerine karşı pozisyonu ile gösterilmektedir. Almanya'nın birim işçilik maliyeti Euro para biriminin uygulanmaya başlandığı 1999 yılında 100 birim olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda 100 üzerindeki değerler birim işçilik maliyetinin Almanya'da daha fazla arttığını veya Euro Bölgesi ülkelerinden daha az azaldığını anlamına gelmektedir. Örneğin 110 değeri, Euro bölgesinde birim işçilik maliyetinin 1999 yılı değerinde sabit kalırken Almanya'da %10 arttığını göstermektedir.

Şekil 3: Almanya'nın Birim İşçilik Maliyeti Pozisyonu



Kaynak: IWkoeln

Şekil 3'de görüldüğü gibi 1999 yılına kadar Almanya'da birim işçilik maliyeti Euro bölgesine göre artarken Euro para biriminin uygulanmaya başlanmasından sonra nispi olarak düşmüştür. Başka bir deyişle Almanya ekonomisi, rekabet gücünü arttıran bu süreçten kazançlı çıkmıştır. Rekabet gücünün artması öncelikle ihracat ihracat artışını ve daha sonra da milli hasılanın önemli derecede artmasını beraberinde getirmiştir (Busch, 2010: 31)

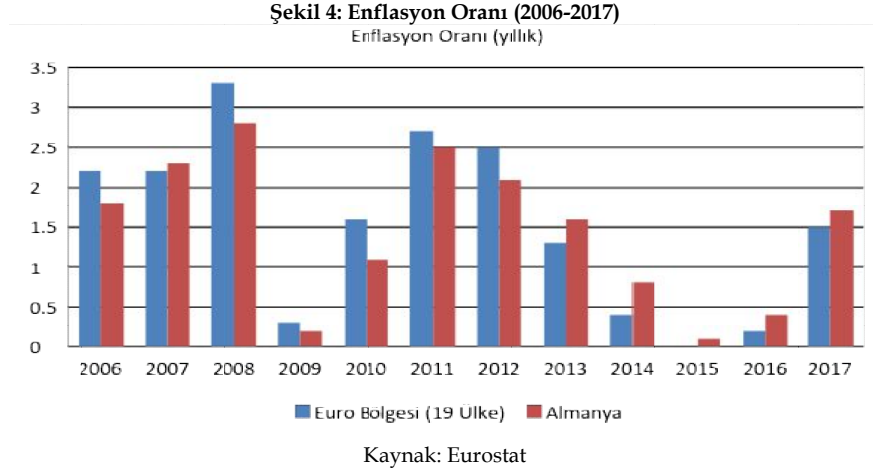
Bunun dışında finansal ve iktisadi krizlerin yaşandığı dönemlerde ortaya çıkan belirsizlik nedeniyle Avrupa'da istikrarlı para birimi olarak değerlendirilen Alman Mark'ının yatırımcılar için 'güvenli liman' olması, sermaye girişlerini arttırarak Mark'ın aşırı değerlenmesine ve böylece dış ticarete ve dolayısıyla büyüme ve istihdam üzerinde olumsuz gelişmelere yol açmıştır. 1990'lı yılların başında yaşanan Avrupa Para Sistemi krizinde (EWS-Krise) işsizlik oranında belirgin bir artışın gerçekleşmesi bu duruma örnek



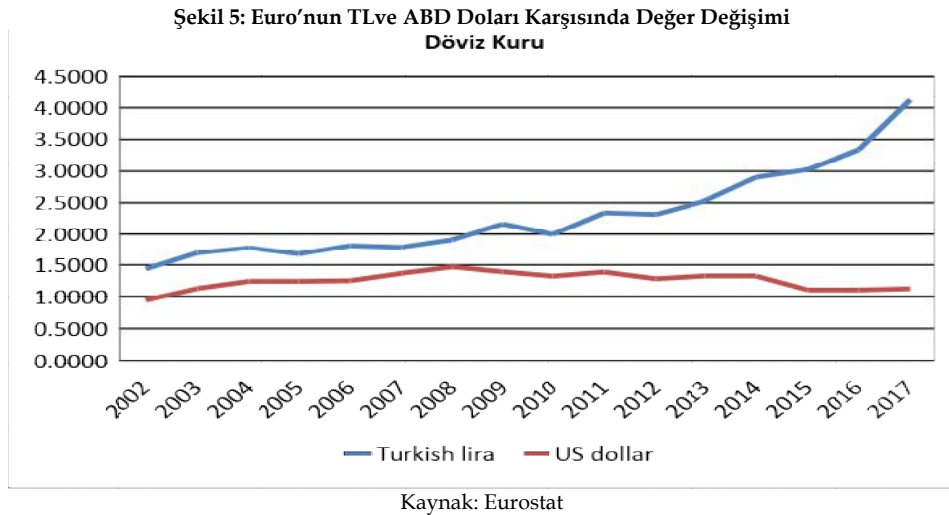
olarak gösterilebilir. Euro para birimin uygulanması, 2007 yılında yaşanan iktisadi krizin Almanya'da geçmiş dönemlerde yaşanan bu tür olumsuz sonuçlarının ortaya çıkmasını engellemiştir (Busch, 2010, 31-32).

Alman Bankalar Birliği tarafından yapılan bir çalışmaya göre Euro para biriminin kullanılmaya başlandığı 1999 yılından itibaren Almanya'da yıllık ortalama enflasyon oranı yaklaşık %1,5 olarak hesaplanmıştır. Bu oran Euro öncesi dönem ile kıyaslandığında oldukça düşüktür. 1949-1998 yılları arasında D-Mark'ın yıllık değer kaybı ortalama %3 olmuştur. Başka bir deyişle Euro, diğer ülke para birimlerine kıyasla değerli para birimi Alman Mark'ından daha istikrarlıdır (Caro and Gregosz, 2011, 3).

Son 12 yıllık dönemde Almanya'da enflasyon oranı Euro bölgesindeki diğer ülkelerden daha düşüktür. 2006 ve 2017 yılları arasında yıllık ortalama enflasyon oranı Almanya'da 1,45 iken Euro bölgesinde (19 ülke) 1,51 olarak ölçülmüştür (Şekil 4).



Euro para birimin dolaşıma girdiği 2002 yılında fiyatlar D-Mark'dan Euro'ya dönüştürülürken birçok firmanın fiyatları yuvarladığı görülmüştür. Bu durum tüketicilerde Euro'nun D-Mark'a kıyasla değersiz bir para birimi olduğu algısını yaratmıştır. Başka bir ifadeyle Euro para biriminin kullanılmaya başlandığı tarihten itibaren hane halkı tarafından algılanan enflasyon oranı her zaman gerçekleşen enflasyon oranından daha yüksek olmuştur. Örneğin D-Mark yerine Euro'nun kullanılmaya başlandığı 2002 yılında değer kaybı gerçekte %1,5 iken hissedilen veya algılanan değer kaybı %12 civarındadır (Caro and Gregosz, 2011, 3). Euro sisteminin Almanya'da fiyat istikrarının olumsuz etkilemediği görülmektedir.



İstikrarlı para birimi uzun dönem yatırımları ve doğrudan yabancı sermaye için önemli bir faktördür. Yukarıda Şekil 5'de de görüldüğü üzere Euro'nun nakit olarak dolaşıma sokulduğu 2002 yılından 2017 yılına ABD doları karşısında değer kaybetmediği ve oldukça istikrarlı bir seyir izlemiştir. Yıllık ortalama döviz kurunu gösteren şekilde Euro'nun TL'ye karşı önemli derecede değer kazandığı görülmektedir. Bunun dışında Euro'nun birçok ülkede rezerv para olarak kullanılması bu ülkelerin istikrar

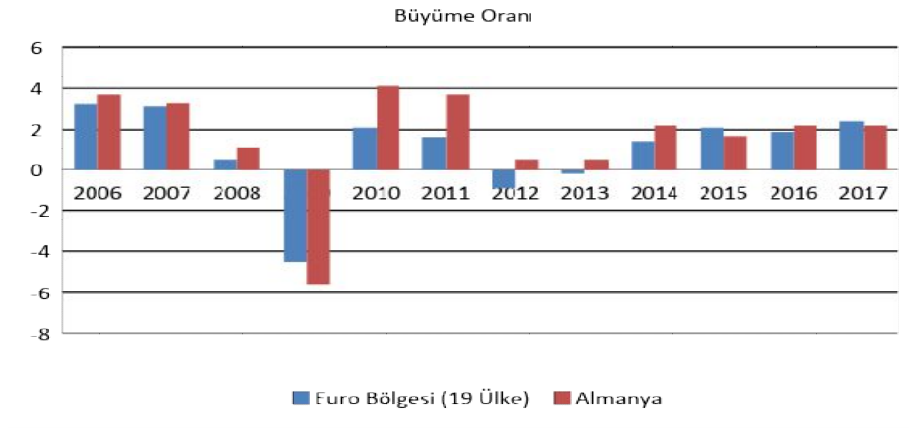


konusunda güvenini yansıtmaktadır. İstikrarlı bir para birimi uzun dönem yatırım harcamalarını ve dolayısıyla iktisadi büyümeyi olumlu etkilemektedir (Caro and Gregosz, 2001, 3).

Bir para biriminin uluslararası alanda önemini gösteren en önemli kriterlerden biri diğer ülkelerin döviz rezervleri içindeki oranıdır. Euro'nun uluslararası döviz rezervleri içindeki payı 1999-2014 yılları arasında %18'den yaklaşık %24'e yükselmiştir. Aynı dönemde ABD-Doları'nın toplam döviz rezervleri içindeki payı ise %70 düzeyinden %61'e düşmüştür. Sadece gelişmekte olan ülkeler dikkate alındığında Euro'nun rezerv para olarak payı %30 düzeyindedir (Stock und Hartmann, 2015: 44). Kamu borçları, her ne kadar olumsuz etkilese de diğer para birimleri ile karşılaştırıldığında Euro'nun oldukça istikrarlı ve ikinci en önemli para birimi olduğu görülmektedir. Euro'nun değerinde önemli bir azalma olmaması da bunun göstergesidir. Bunun dışında Euro'nun birçok ülkede rezerv para olarak kullanılması bu ülkelerin istikrar konusunda güvenini yansıtmaktadır. İstikrarlı bir para birimi uzun dönem yatırım harcamalarını ve dolayısıyla iktisadi büyümeyi olumlu etkilemektedir (Caro and Gregosz, 2001: 3). Rezerv para olmasının yanı sıra Euro, uluslararası döviz piyasasında da ikinci sırada yer almaktadır (Stock und Hartmann, 2015, 48).

Euro para biriminin yürürlüğe girdiği ilk dönemde 1999-2005 yılları arasında Euro-19 bölgesinde yıllık ortalama büyüme oranı %2,7 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde Almanya'da bu oranın %1,2 ile Euro bölgesi ortalamasının oldukça altında olduğu görülmektedir. Euro para sisteminin uygulandığı ilk yıllarda Almanya'da gerçekleşen düşük büyüme oranı, ortak para birimi uygulamasına geçiş aşamasında ortaya çıkan iktisadi olumsuzlukların Almanya'da daha baskın olmasıyla açıklanabilir. Yeni para sisteminde Almanya'nın nispi faiz oranı avantajını yitirmesi büyüme oranının olumsuz etkileyen faktörlerin başında geldiği söylenebilir (Busch, 2010, 28-29).

Şekil 6: Büyüme oranları (2006-2017)



Kaynak: Eurostat

Şekil 6'da 2006-2017 yılları arasında gerçekleşen büyüme oranları yer almaktadır. Söz konusu dönemde Almanya'da büyüme oranı yıllık yaklaşık %1,6 iken Euro bölgesinin ortalama büyüme oranı 1,1 civarındadır. Şekilde 2008 yılında yaşanan küresel kriz sonrasında yaklaşık %4 büyüme oranı ile Almanya ekonomisinin Euro bölgesi ortalamasına göre daha hızlı büyüdüğü görülmektedir. Şekilde de görüldüğü gibi 2010 ve 2011 yıllarında yüzde 3'ün üzerimde büyüme söz konusudur.

Prognose AG tarafından geliştirilen modelde Almanya'nın ayrı para birimine sahip olması, yani "Alman Markı Senaryosu" ile Euro para biriminin uygulanmasının gelecek dönem büyüme üzerindeki tahmini sonuçlarının karşılaştırıldığı çalışmada Alman Mark'ına sahip bir Almanya'da 2025 yılı için GSYH 2,630 trilyon € olarak tahmin edilirken, Euro kullanmaya devam edilmesi durumunda 2,800 trilyon € olarak hesaplanmaktadır. Elde edilen bu sonuca göre D-Mark kullanılmış olsaydı aynı dönemde Almanya'da yıllık ortalama %0,5 daha düşük büyüme oranı gerçekleşecekti. Özetlemek gerekirse, bu projeksiyonlar Almanya'nın Euro sisteminden önemli derecede kazanımlar sağladığını göstermektedir. Başka bir deyişle düşük büyüme oranının emek piyasasında olumsuz sonuçlar doğuracağı dikkate alındığında Euro para sisteminin Almanya'da reel GSYH, gelir ve işsizlik konusunda olumlu etkilere sahip olduğu anlamına gelmektedir (Peterson, 2013, 5).

SONUÇ

1992 yılında Hollanda'nın Maastricht kentinde yapılan antlaşma, aşamalı biçimde ekonomik ve parasal birliğin kurulmasını öngörmektedir. Ekonomik ve parasal birlik, üretim faktörleri, sermaye, mal ve



hizmetlerin serbest dolaşımı ile birlikte ilk aşamada ortak bir para birimine geçilmesi anlamına geliyordu. Ortak para politikası başarılı bir şekilde uygulandığı takdirde Avrupa Birliği ülkelerinin uzun yıllardır gerçekleştirmeye çalıştığı entegrasyon sürecinin tamamlanması için geriye sadece maliye ve sosyal politikaların uyumlaştırılması kalacaktır. Maastricht kararları önemli bir tartışmayı da beraberinde getirdi. Parasal birliğin başarılı olması ve böylece entegrasyon sürecine olumlu katkı sağlaması için gerek ve yeter koşulun sağlanıp sağlanmadığı akademik ve politik çevrelerde yoğun bir şekilde tartışılmaya başlandı. Özellikle Almanya'da tek para uygulamasına karşı çıkan akademisyenlere göre para birliğinin optimal olması için gerekli koşullar mevcut değildi. Almanya ekonomisi gerek fiyat istikrarı gerekse diğer makroekonomik hedeflere ulaşmış bir ülkeydi ve ortak para birimi istikrarlı Alman Markı'na kıyasla daha avantajlı olamazdı. Ancak yaşanan süreç ileri sürülen bu görüşün doğru olmadığını gösterdi. Euro para birimine geçilirken fiyatların yuvarlanması enflasyon oranını yükseltmiş gibi görünse de istatistikler bunun böyle olmadığını söylüyordu. Başka bir deyişle gerçekleşen enflasyon değil algılanan enflasyon oranı artmıştı. Euro'ya geçiş öncesi 20 yıllık dönemde (1989-1999) enflasyon oranı ortalama yüzde 2,89 düzeyinde iken 1999-2005 döneminde ortalama yüzde 1,44 olarak gerçekleşmiştir. Fiyat istikrarı dışında, temel makroekonomik göstergeler incelendiğinde de ortak para kullanımının Almanya ekonomisine önemli avantajlar sağladığı görülmektedir. Ortak para kullanımının sağladığı avantajlar arasında hiç şüphesiz işlem maliyetinin azalması gelmektedir. Bunların dışında, fiyat rekabeti için önemli göstergelerden biri olan işçilik maliyetlerinin Almanya'da görece yüksek olması, diğer üye ülkeler ile dış ticarete rekabet gücünü zayıflatan etkenlerin başında yer almaktaydı. Euro para birliğinin kurulması ile birlikte bu durum tersine dönmüştür. Ortak para birimine geçişle birlikte Almanya'da ücretler istikrarlı seyrini korurken diğer üye ülkelerde ücret artışları görülmüştür. Başka bir şekilde belirtmek gerekirse; birim işçilik maliyetlerinin istikrarlı seyretmesinden kaynaklı Almanya'nın karşılaştırmalı üstünlüğü tek taraflı alınan devalüasyon kararı ile telafi edilemez duruma gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Adam, H. ve P. Mayer (2014). *Europäische Integration: Einführung für Ökonomen*. München: UTB
- Akçay, B. (2006). Euro Alanın Ekonomisine İlişkin Bir Değerlendirme. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Prof. Dr. Ahmet Gökder'e Armağan, Cilt: 5, No:2, s.1-27.
- Altuntaş, Ö. (2012). Merkez Bankası Bağımsızlığı: Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Karşılaştırması, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 12: s.73-84.
- Aydın, Y. (2014). Açık Ekonomide Trilemma. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 2014/1, s.1-15.
- Bagus, F. (2012). *The Tragedy of The Euro*. Second Edition, Alabama: Ludwig von Mises Institute
- Beer, C. (2011). *Die ökonomischen Effekte des Euro auf Österreich – Ein Überblick über die wissenschaftliche Literatur*, Geldpolitik & Wirtschaft, Q3/11, <http://www.oenb.at/Publikationen/Volkswirtschaft/Monetary-Policy-and-the-Economy.html>, Erişim tarihi: 01 Ağustos 2018.
- Borchert, M. (1998). *Geld und Kredit: Einführung in die Geldtheorie und Geldpolitik*. 5. Aufl., München: Oldenbourg Verlag.
- Bulut, E. ve B. Demirel (2012). *Uluslararası Para Sisteminin Eorimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Busch, A. (2010). Der Euro als Vorteil und Nachteil für Deutschland, *Aus Politik und Zeitgeschichte – Apuz*, 43/2010, <http://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/>, Erişim tarihi: 01 Ağustos 2018.
- Caro, C - A and D. Gragosz (2011). Warum brauchen wir den Euro? Gute Gründe und Populäre Irrtümer. *Analysen & Argumente*, Konrad Adenauer Stiftung, Ausgabe 95.
- Järchow, H. J. und P. Rühmann (1997). *Monetäre Aussenwirtschaft II. Internationale Währungspolitik*. 4. Aufl., Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.
- Järchow, H. J. (1998). *Theori und Politik des Geldes I*. 10. Aufl., Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.
- Krugman, P.R. and M. Obstfeld, (2000). *International Economics: Theory and Policy*. 5th ed., Delhi: Pearson Education Asia.
- Mundell, R. A. (1961). A Theory of Optimum Currency. *The American Economic Review*, Volume 51, Issue 4: p.657-665.
- Ohr, R. (2011). Falsche Anreize in der Währungsunion – eine Gefahr für die Europäische Union. *Wirtschaftsdienst* 2011/6: s.1-4.
- Obstfeld, M., Shambaugh, J.C and A.M. Taylor, (2004). The Trilemma in History: Tradesoff Among Exchange Rates, Monetary Policies, and Capital Mobility. *Working Paper* 10396, <http://www.nber.org/papers/w10396>, Erişim tarihi: 01 Ağustos 2018.
- Peterson, T (2013). How Germany Benefits from the Euro in Economic Terms. *Policy Brief* 2013/01, Future Social Market Economy, Bertelsman Stiftung.
- Richter, R. (1999). *Deutsche Geldpolitik: 1948-1998*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Schröder, C. (2016). Wettbewerbsfähigkeit: Auf die Kosten kommt es an. *IW-Trends* 4. 2017, Lohnstückkosten, Institut der Deutschen Wirtschaft, IW-Kurzbericht 68, Institut der deutschen Wirtschaft, Köln.
- Seyidoğlu, H. (2003). *Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama*. 15. bs., İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Stock, W. und W. D. Hartmann (2015). *Die Euro Expansion: Was könnte der Euro in einem gesamteuropäischen Wirtschaftsraum bewirken?*. D. Walter (Hg.), Frankfurt am Main: Frankfurter Societäts-Medien.
- Svrtinov, V.G., Georgiava O. and T. & R. Temjanovski (2014). Cost and Benefits of Adopting Euro. *Applied Sciences and Business Economics*, Volume 1, Issue 3: p.57-63.
- Yüceal, H. M. (2004). Optimal Para Alanı Teorisi Üzerine Bir Değerlendirme: Teori, Uygulama ve Politika. *Pivotka*, Sayı: 12, s.1-6.
- Vogelsang, M. (2011). Die temporäre Doppelwährung als Anpassungsinstrument. *ifo Schnelldienst* 23/2011 – 64. Jahrgang, s.15-18.
- İnternet kaynakları:**
Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, Erişim tarihi: 28.01.2019
Iwkoeln: <http://dl.iwkoeln.de>, tarihi: 28.01.2019